

وی کردهای ن آوزشی
لشرك دعلوم قییتی و روان شناسی لش گاهط فهان
سلاش شم، شماره دو، شمارپ یایی ۱۴، پئیز و زم تان ۱۳۹۰
ص ۹۹-۱۱۶

بررسی وضعیت سیستم های اطلاعات مدیریت^۱ در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های شهر تهران از نگاه می ران

علی اکبری، کارشناس ارشد کتاب داری و اطلاع رسانی و کتاب دار دانش گاه فاصهان*
Aliakbari.librarian@gmail.com
عاصفه عاصمی لسانی ار گرو کتاب داری و اطلاع رسانی دانش گاه فاصهان

چکیده

امروزه ایجاد و توسعه سیستم های اطلاعات مدیریت به امری اجتناب ناپذیر در سازمان ها تبدیل شده است. یکی از سیستم های اطلاعات لازم را برای آگاهی مدیران سطوح مختلف سازمان و اتخاذ تصمیمات مناسب برای رهبری و کنترل فرآیندهای سازمانی به عنوان سازمانی مبتنی بر فناوری اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی می توان نام برد. وضعیت سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران بررسی شده است. وضعیت سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران بررسی شده است. پژوهش حاضر به بررسی وضعیت سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران پرداخته است. پژوهش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان، و آموزش پزشکی واقع در شهر تهران پرداخته است. پژوهش از نوع توصیفی پیمایشی بوده، برای گردآوری اطلاعات از ابزار مصاحبه پرسش نامه معیوب ساخته شده است. داده های گردآوری شده در دو سطح توصیفی و استنباطی با نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده است. یافته های پژوهش نشان داد، که در سیستم های اطلاعاتی مورب بررسی سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران بررسی شده است. وضعیت سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران بررسی شده است. وضعیت سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران بررسی شده است. وضعیت سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران بررسی شده است.

واژه های کلیدی: وضعیت کتابخانه های مرکزی، مدیریت کتابخانه های مرکزی، وضعیت، نرم افزار کتابخانه های

مقدمه

امروزه نقش اطلاعات در موفقیت واحدهای تولیدی، خدماتی و تحقیقاتی برکسی پوشیده نیست. مدیریت یک سازمان زمانی می تواند تصمیمات صحیح، مطمئن، و بموقع اتخاذ نماید که اطلاعات صحیح و کافی از عملکرد سازمان خویش در قیاس با برنامه آن داشته باشد. بدون اطلاعات سازمان ها توانائی ادامه حیات را نخواهند داشت و در این زمینه گردش اطلاعات در یک سازمان بمنزله گردش خون در بدن تشبیه شده است. اطلاعات بعنوان واقعیت ها در زمینه های مختلف مسیر خود را در واحدها و قسمت های سازمان طی می کنند و هر بخش با توجه به ماهیت، اهداف، و مسؤولیت های خود از این اطلاعات استفاده می کند.

وجود یک سیستم اطلاعات مدیریت مناسب برای مدیران کتابخانه باعث تصمیم گیری بموقع و صحیح برای ارائه هر چه بهتر خدمات اطلاعاتی می شود. با ظهور خدمات الکترونیکی و بهره گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزاری مناسب برای ارائه خدمات یکپارچه، بستری مناسب برای ایجاد سیستم های اطلاعات مدیریت کتابخانه ای^۱ فراهم شده است. به طور روز افزون نیاز به وجود سیستم های اطلاعاتی در کتابخانه، مانند سایر سازمان ها برای مدیریت مجموعه، کارکنان، هزینه ها و تجهیزات، تصمیم گیری سریع و مؤثر در کتابخانه ها احساس می شود. یک سیستم اطلاعاتی می تواند ابزار پشتیبان فعالیت های کتابخانه باشد. بر این اساس هدف پژوهش حاضر، بررسی وضعیت "سیستم های اطلاعات مدیریت" در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری و وزارت بهداشت، درمان، و آموزش پزشکی واقع در شهر تهران بوده است. همچنین، پژوهش حاضر کوشیده است به پرسش های زیر پاسخ دهد:

- ۱) وضعیت پیاده سازی سامک^۲ در کتابخانه های جامعه پژوهش از نظر وضعیت استقرار، نوع استقرار، نوع طراحی، و بستر خود کارسازی چگونه است؟
- ۲) چه نوع اطلاعاتی از طریق سامک در اختیار مدیران کتابخانه ها قرار می گیرد؟
- ۳) وضعیت ارائه گزارش های مستمر به مدیران در کتابخانه های مورد بررسی چگونه است؟
- ۴) چه نرم افزار یا نرم افزارهایی در کتابخانه های مورد بررسی استفاده می شود و میزان برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی مدیران از این نرم افزارها چقدر است؟

یک سیستم اطلاعاتی مناسب در کتابخانه قادر است اطلاعات لازم از قسمت های مختلف کتابخانه و انواع اطلاعات مورد نیاز (مجموعه، نیروی انسانی، تجهیزات، تکنولوژی، کتابخانه های اقماری، اطلاعات مالی، روابط عمومی، سایر سازمان های مشابه، اطلاعات مدیریتی، منابع اطلاعاتی)، گزارش های مورد نیاز مدیر، نظیر گزارش پیشرفت کار، رضایت مراجعان، و اطلاعات لازم در خصوص وظایف مدیریتی (برنامه ریزی، سازماندهی، کنترل، هماهنگی و ارتباط، و رهبری) را در اختیار مدیر/مدیران کتابخانه قرار دهد.

منظور از سیستم های اطلاعات مدیریت در این مطالعه، سیستم هایی بود که کار تولید، جمع آوری، سازماندهی (پردازش)، ذخیره، بازیابی و اشاعه اطلاعات مدیریتی را در کتابخانه ها عهده دار بودند. این اطلاعات مواردی را شامل می شد که بر اساس آنها امکان تشخیص و دخالت مدیر در مسائل را فراهم می آورد تا مدیر بتواند برای پیشگیری از مشکلات و انجام اصلاحات از این اطلاعات استفاده نماید.

در سال ۱۹۶۵ برای نخستین بار مفهوم "سام" در گروه مدیریت دانشگاه پردو و مینه سوتا^۲ آمریکا استفاده شد. این مفهوم علمی به سرعت در اکثر مراکز دانشگاهی مدیریت به عنوان یک گرایش نوین علمی پذیرفته و فراگیر شد. ورود "سام" به ایران، نخستین بار توسط شرکت ملی نفت و پس از آن توسط شرکت هایی چون شرکت های چند ملیتی، گروه های صنایع، و مؤسسات حسابرسی خارجی صورت پذیرفت (محمودی، ۱۳۸۱). در ادامه، برخی از پژوهش های نزدیک به پژوهش حاضر از لحاظ موضوعی معرفی می گردند.

دلبریج و فیشر^۳ (۲۰۰۷) مدیریت کتابخانه و خدمات اطلاع رسانی را بررسی کرده اند. هدف از این مطالعه، مروری بر روش شناسی سیستم های نرم افزاری (SSM^۴) و بررسی راه هایی است که مدیران و محققان به کار می گیرند تا فهم گسترده ای از فعالیت کتابخانه ها و خدمات اطلاعاتی به دست آورند. ایوانز و توماس^۵ (۲۰۰۷) مقاله ای با عنوان پیاده سازی سیستم یکپارچه مدیریت اطلاعات منتشر نموده اند. این مقاله با هدف توصیف تجارب کتابخانه ملی ولز در اجرای

2- Purdue & Minnesota

3- Delbridge, R. & Fisher

4- Soft Systems Methodology

5- Evans & Thomas

یکپارچه سازی سیستم مدیریت اطلاعات نوشته شده است. یافته ها نیاز به یک رویکرد انعطاف پذیر برای برنامه ریزی و مشاوره مستمر با کارکنان را نشان می دهد. گوسوامی^۱ (۱۹۹۸) در رساله دکترای خود به بررسی نقش سیستم های اطلاعات مدیریت در دسترسی و دستیابی به اطلاعات می پردازد. محقق بر اهمیت سیستم های اطلاعات مدیریت در شرکت های تجاری و فرصت هایی که از طریق بسط توسعه در زمینه فن آوری اطلاعات ایجاد می گردد، تأکید می ورزد. در پایان محقق فهرستی از عوامل کلیدی موفقیت برای یک سیستم اطلاعاتی مدیریت موفق را ارائه نموده است. پلو و ویلسون^۲ (۱۹۹۳) مشکلات توسعه سیستم های اطلاعات مدیریت در دانشگاه ها را با توجه خاص به نیازهای اطلاعاتی روسای بخش ها بررسی کرده اند. این پژوهش به کشف ماهیت کار دانشگاهی و نیازهایی که با استفاده از روش «عوامل کلیدی موفقیت» مشخص شدند، می پردازد. مزایای این روش چنین است که تمامی اطلاعات را در نظر گرفته - خواه گردآوری آن ساده باشد، خواه ساده نباشد - و در پایان به این نتیجه رسیده اند که عوامل کلیدی موفقیت به ارجحیت های توسعه اشاره می کنند.

حیدری (۱۳۷۸) در پژوهشی با عنوان "طرح بهینه سازی جریان اطلاعات مدیریتی در مراکز اطلاع رسانی (مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران و سازمان اسناد ملی ایران)" به ارائه طرح سیستم اطلاعات مدیریت برای بهینه سازی جریان اطلاعات مدیریتی در این سه مرکز پرداخته است. نتایج حاصل از تحقیق، نشان می دهد طراحی نظام اطلاعاتی مدیریت در مراکز اطلاع رسانی مورد پژوهش امکان پذیر بوده، قابلیت طراحی تفصیلی، اجرا و بهره برداری را دارد. قاضی زاده فرد (۱۳۷۵) در پژوهش خود با عنوان "طراحی و تبیین الگوی بررسی و تحلیل موانع انسانی در استقرار و به کارگیری سیستم های اطلاعاتی مدیریت" برای نخستین بار به بررسی، شناسایی و تحلیل موانع انسانی موجود بر سر راه استقرار سام در سازمان ها پرداخته و سپس الگویی در این زمینه ارائه کرده است. نتایج محقق حاکی از آن است که بیشترین تعداد موانع انسانی که بر سر راه فرایند طراحی، استقرار، و ایجاد سام در سازمان های دولتی بروز می کند، مرتبط به رهبران این نظام و ویژگی های سازمانی و فردی آنهاست. پس از آن نیز عوامل مرتبط با ویژگی های فردی (شخصی) مدیران بیشترین موانع انسانی را در این سازمان ها ایجاد می نماید. حکاک (۱۳۷۵) در پژوهش خود به طراحی مفهومی نظام اطلاعاتی مدیریت در معاونت

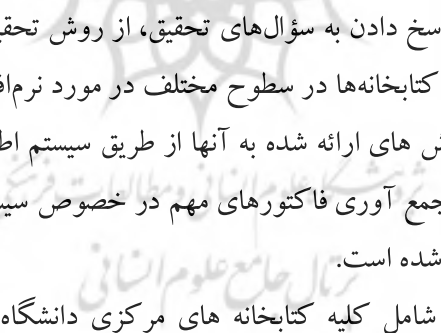
1- Goswami

2- Pellow & Wilson

آموزش و تحقیقات وزارت جهاد سازندگی پرداخته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد طراحی نظام امکان‌پذیر بوده و قابلیت اجرا دارد و می‌توان بر اساس آن طراحی تفصیلی نظام را نیز انجام داد. دیواندری (۱۳۷۳) در پژوهش خود دو گونه هدف را در نظر داشته است: هدف اول نشان دادن اهمیت استفاده و به کارگیری سیستم اطلاعات مدیریت در جهاد دانشگاهی تهران، و هدف دوم مرتبط با تأثیر احتمالی شناخت پیش نیازها و پایانه‌های نظام اطلاعاتی در نظام تصمیم‌گیری بوده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد یکی از نقاط ضعف اساسی که قبل از طراحی وجود دارد، ضعف مهارت‌های تصمیم‌گیری است و استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی با توجه به در نظر گرفتن پیش نیازها و پایانه‌های آن به نفع جهاد دانشگاهی بوده، زمینه افزایش کارایی فراهم می‌گردد.

در یک جمع‌بندی کوتاه از پیشینه تحقیق می‌توان گفت که اغلب پژوهش‌های انجام شده در زمینه سیستم اطلاعات مدیریت در سایر سازمان‌ها، بجز کتابخانه بوده است. پژوهش حاضر به بررسی وضعیت سیستم‌های اطلاعات مدیریت موجود در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های شهر تهران پرداخته است.

روش پژوهش

در این پژوهش برای پاسخ دادن به سؤال‌های تحقیق، از روش تحقیق توصیفی و کمی برای به دست آوردن عقاید مدیران کتابخانه‌ها در سطوح مختلف در مورد نرم‌افزار کتابخانه، نوع اطلاعات ارائه شده، و وضعیت گزارش‌های ارائه شده به آنها از طریق سیستم اطلاعات کتابخانه و از روش کتابخانه‌ای، برای تعیین و جمع‌آوری فاکتورهای مهم در خصوص سیستم‌های اطلاعاتی کتابخانه در میان منابع مرتبط استفاده شده است.
جامعه مکانی پژوهش شامل کلیه کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی تحت پوشش وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بوده که در شهر تهران واقع شده‌اند.

نمونه‌گیری از این کتابخانه‌ها به صورت هدفمند انجام شد و کتابخانه‌های مرکزی ۱۵ دانشگاه مادر بررسی شد. برای پاسخگویی به نخستین سؤال پژوهش، مصاحبه ساختاریافته با ریاست یا معاون هر یک از کتابخانه‌های مورد بررسی (۱۵ نفر) به صورت حضوری انجام شد. ضمن ارایه توضیحات

لازم در ارتباط با اهداف پژوهش، این مصاحبه شامل شش سؤال کلی در خصوص وضعیت پیاده سازی سامک در کتابخانه بود.

جامعه کلیه مدیران این کتابخانه‌ها در سطوح مختلف سازمانی؛ یعنی ریاست کتابخانه، معاون یا معاونان و مسؤول بخش‌ها، تعداد ۵۱ نفر را شامل می‌شد. برای پاسخگویی به سؤالات دوم تا چهارم و جمع‌آوری اطلاعات از این افراد، از پرسشنامه محقق ساخته در سه بخش استفاده شد.

به منظور بررسی روایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات، نظرهای تعدادی از صاحب‌نظران و اساتید حوزه کتابداری و مدیریت و همچنین، مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی کشور جمع‌آوری و نظرهای اعمال و سؤال‌ها اصلاح گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از مصاحبه و پرسشنامه، در دو سطح توصیفی و استنباطی، از نرم افزار مینی تب^۱ استفاده شد.

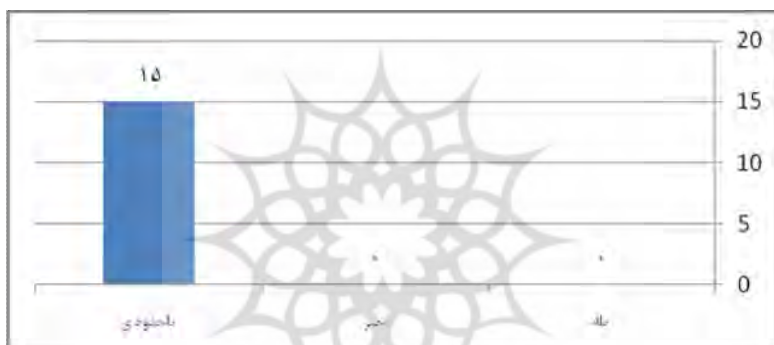
یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی وضعیت سیستم‌های اطلاعات مدیریت کتابخانه‌های مرکزی در دانشگاه‌های واقع در شهر تهران از چهار دیدگاه کلی، بر اساس سؤال‌های پژوهش، به این موضوع پرداخته شد. ابتدا وضعیت پیاده‌سازی این سیستم (سام) در کتابخانه‌ها بررسی شد و سپس به بررسی نوع اطلاعات دریافتی توسط مدیران از سامک موجود در کتابخانه‌ها پرداخته شد. در ادامه، وضعیت گزارش‌های مستمر این کتابخانه‌ها و نهایتاً میزان برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی مدیران از طریق نرم افزارهای کتابخانه بررسی شد.

پاسخ سؤال اول: وضعیت پیاده‌سازی سامک در جامعه مورد بررسی (نمودارهای ۱ تا ۴)

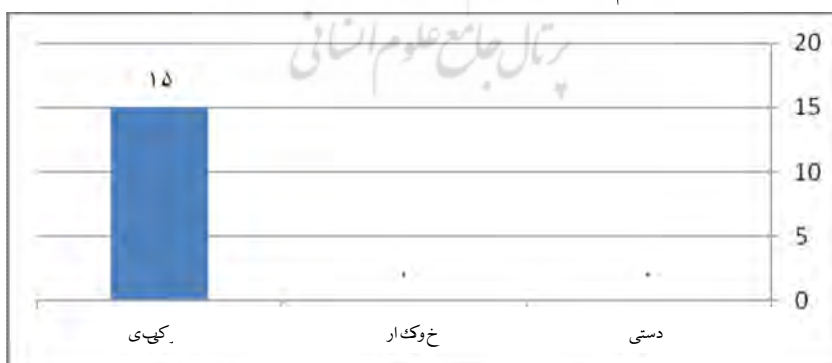
به منظور پاسخ‌گویی به سؤال اول پژوهش و تعیین وضعیت پیاده‌سازی سامک در جامعه مورد بررسی، پس از تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه، یافته‌ها در قالب نمودارهای ۱ تا ۴ در این قسمت ارائه شده است. نمودار ۱ وضعیت استقرار یا عدم استقرار سامک این سیستم را در کتابخانه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد. نمودار ۲ و ۳ نشان‌دهنده نوع استقرار و چگونگی طراحی سامک در جامعه مورد بررسی است. نمودار ۴ نشان‌دهنده وضعیت بستر خودکارسازی سامک در این کتابخانه‌هاست.

یافته‌ها در خصوص وضعیت استقرار سیستم نشان داد که در هیچ‌کدام از کتابخانه‌های مورد بررسی، سیستم اطلاعات مدیریت به معنای واقعی خود استقرار پیدا نکرده است. مدیران کتابخانه‌های مورد بررسی به خاطر استفاده همزمان از نرم‌افزار کتابخانه و سیستم اتوماسیون اداری معتقد بودند که سیستم اطلاعات مدیریت تاحدودی در کتابخانه آنها استقرار یافته است. در برخی از کتابخانه‌ها، علاوه بر نرم افزار کتابخانه‌ای و سیستم اتوماسیون اداری، از برخی نرم افزار های ویژه مدیریتی، برای تنظیم گزارش های خود و دریافت اطلاعات مورد نیاز خود برای اداره کتابخانه یا بخش تحت سرپرستی استفاده می کردند؛ مثلاً در کتابخانه مرکزی دانشگاه صنعتی شریف از نرم‌افزار پروان، و یا در کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه از برخی نرم‌افزارهای آفیس برای تنظیم برخی گزارش‌های خود استفاده می کردند.

نمودار ۱: وضعیت استقرار سامک در کتابخانه‌های مورد بررسی

در خصوص نوع استقرار سیستم در کتابخانه‌ها، همان‌طور که در نمودار ۲ مشخص است، در تمامی کتابخانه‌ها استقرار سیستم به صورت ترکیبی از دستی و خودکار است.

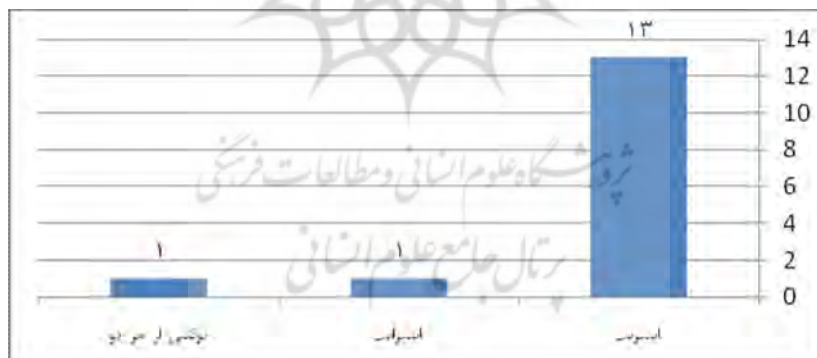
نمودار ۲: نوع استقرار سامک در کتابخانه‌های مورد بررسی

یافته‌ها در خصوص طراحی سیستم در کتابخانه‌ها، نشان‌دهنده این است که در سیزده کتابخانه طراحی به صورت ترکیبی از نرم افزار کتابخانه و سیستم جامع سازمان بوده و در دو کتابخانه بخشی از نرم افزار کتابخانه است.

نمودار ۳: نوع طراحی سامک در کتابخانه‌های مورد بررسی

همان‌طور که در نمودار بستر خودکار سازی مشاهده می‌شود، در سیزده کتابخانه ارتباط بین زیر سیستم‌ها به صورت اینترنتی، یک کتابخانه ارتباط از طریق اینترنت، و یک کتابخانه نیز ارتباط بین زیر سیستم‌ها به صورت ترکیبی از هر دو است.

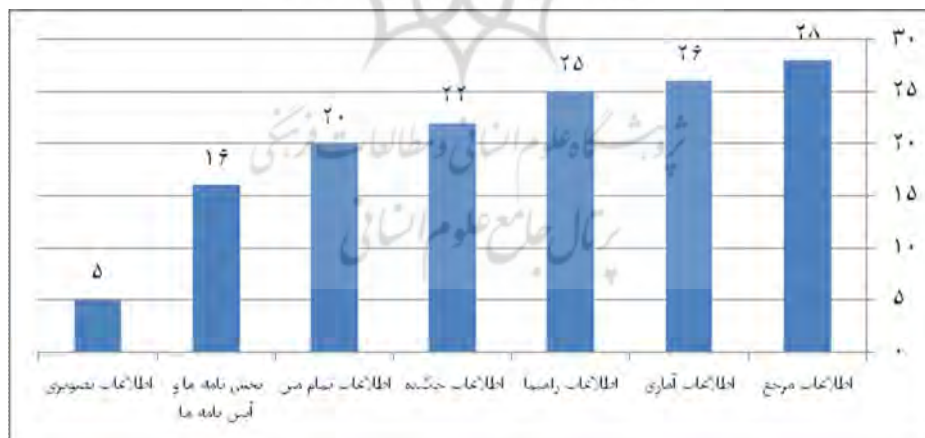
نمودار ۴: بستر خودکار سازی سامک در کتابخانه‌های مورد بررسی

پاسخ سؤال دوم: نوع اطلاعات دریافتی توسط مدیران از سامک موجود در جامعه مورد بررسی

برای انجام تمامی امور مدیریتی در کتابخانه‌ها به اطلاعات نیاز است، اما نوع این اطلاعات بسته به سازمان و کار مورد نظر می‌تواند متفاوت باشد. از انواع اطلاعاتی که توسط سیستم‌های اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی در اختیار مدیران قرار می‌گیرد، به ترتیب اطلاعات مرجع ۵۴/۹۰ درصد، اطلاعات آماری ۵۰/۹۸ درصد، اطلاعات راهنما ۴۹/۰۲، اطلاعات چکیده ۴۳/۱۴ درصد، اطلاعات تمام متن ۳۹/۲۲ درصد، بخش نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها ۳۱/۳۷ درصد، و اطلاعات تصویری ۹/۸۰ درصد در اختیار آنها قرار می‌گیرد. طبق یافته‌ها مشاهده می‌شود، سیستم‌های اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها بیشترین تأکید را بر اطلاعات مرجع داشته‌اند و کمترین اطلاعات تصویری را در اختیار مدیران قرار داده‌اند.

جدول ۱: توزیع فراوانی نوع اطلاعاتی که در اختیار مدیران قرار می‌گیرد

نوع اطلاعات	فراوانی	درصد	نوع اطلاعات	فراوانی	درصد
اطلاعات مرجع	۲۸	۵۴/۹۰	اطلاعات تمام متن	۲۰	۳۹/۲۲
اطلاعات آماری	۲۶	۵۰/۹۸	بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها	۱۶	۳۱/۳۷
اطلاعات راهنما	۲۵	۴۹/۰۲	اطلاعات تصویری	۵	۹/۸۰
اطلاعات چکیده	۲۲	۴۳/۱۴			

نمودار ۵: توزیع فراوانی اطلاعاتی که در اختیار مدیران قرار می‌گیرد

پاسخ سؤال سوم: وضعیت ارائه گزارش در جامعه مورد بررسی

گزارش‌های ارائه شده به مدیران که اغلب از طرف نیروهای تحت سرپرستی دریافت می‌شود در روند اداره سازمان می‌تواند بسیار مؤثر و مفید باشد. مدیران کتابخانه‌ها نیز مانند مدیران سازمان‌های دیگر بسیاری از نیازهای اطلاعاتی خود در خصوص اداره امور را از طریق همین گزارش‌ها برطرف می‌کنند. بررسی وضعیت گزارش‌های ارائه شده به مدیران در کتابخانه‌های دانشگاهی می‌تواند به نحو زیادی محقق را در ارزیابی خود در خصوص وضعیت سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت در کتابخانه‌ها یاری رساند. در این پژوهش، گزارش‌های مستمر دریافتی مدیران از نظر زمان دریافت، شکل گزارش، وجود فرم یا الگوی مشخص، و میزان برآورده کردن نیازهای اطلاعاتی، بررسی شده است.

نتایج به دست آمده (جدول‌های ۲ و ۳) نشان می‌دهد که ۸۶/۲۷ درصد از مدیران گزارش‌های مستمری را دریافت می‌کردند. با در نظر گرفتن نقش سطوح مدیریت در ارائه گزارش به مدیران مشخص شد که، همه معاونان و رؤسای کتابخانه‌ها گزارش‌های مستمر دریافت کرده، و تمام مدیرانی که گزارش‌های مستمر دریافت نمی‌کردند، جزو گروه مدیران عملیاتی بوده‌اند. به طور کلی، از یافته‌ها چنین برمی‌آید که سطح مدیریتی مدیران در ارائه گزارش‌ها به آنها نقش دارد.

جدول ۲: توزیع میزان فراوانی ارائه گزارش‌های مستمر به مدیران

گزارش‌های مستمر	بلی	تاحدودی	خیر	کل
فراوانی	۲۶	۱۸	۷	۵۱
درصد	۵۰/۹۸	۳۵/۲۹	۱۳/۷۲	۹۹/۹۹

جدول ۳: توزیع میزان فراوانی ارائه گزارش‌های مستمر

به مدیران نسبت به سطوح مختلف مدیریتی

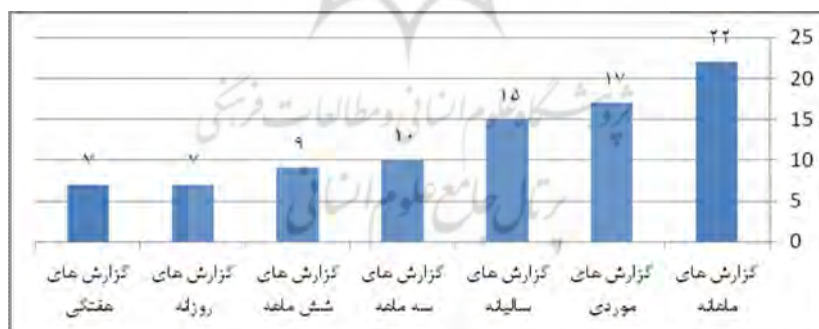
گزارش	بلی	تاحدودی	خیر	کل
سطوح مدیریت				
مدیران میانی	۹	۳	۰۰	۱۲
مدیران عملیاتی	۱۷	۱۳	۷	۳۷
نامشخص	۰۰	۲	۰۰	
کل	۲۶	۱۶	۷	۴۹

بررسی وضعیت "سختی" م‌های طلاعات م‌دیریت" درکتابخانه‌های مرکزی ... /۱۰۹

در رابطه با زمان ارائه گزارش، یافته‌ها نشان داد به ترتیب گزارش‌های ماهانه ۲۲ نفر (۴۳/۱۴ درصد)، گزارش‌های موردی ۱۷ نفر (۳۳/۳۳ درصد)، گزارش‌های سالیانه ۱۵ نفر (۲۹/۴۱ درصد)، گزارش‌های سه‌ماهه ۱۰ نفر (۱۹/۶۱ درصد)، گزارش‌های شش‌ماهه ۹ نفر (۱۷/۶۵ درصد)، و در انتها گزارش‌های هفتگی و روزانه را تنها ۷ نفر (۱۳/۷۲ درصد) از مدیران دریافت می‌کنند. با کمی دقت دریافته‌ها مشاهده می‌شود که اگر گزارش‌های ماهانه را از سیاهه مورد نظر خارج کنیم، مدیران در مورد گزارش‌های دیگر بیشتر به گزارش‌های با دامنه زمانی طولانی‌تر علاقه دارند.

جدول ۴: فراوانی زمان ارائه گزارش‌های به مدیران

نوع گزارش	فراوانی	درصد
گزارش‌های موردی	۱۷	۳۳/۳۳
گزارش‌های روزانه	۷	۱۳/۷۲
گزارش‌های هفتگی	۷	۱۳/۷۲
گزارش‌های ماهانه	۲۲	۴۳/۱۴
گزارش‌های سه‌ماهه	۱۰	۱۹/۶۱
گزارش‌های شش‌ماهه	۹	۱۷/۶۵
گزارش‌های سالیانه	۱۵	۲۹/۴۱
کل	۵۱	۱۰۰/۰۰

نمودار ۶: فراوانی زمان ارائه گزارش‌ها به مدیران

در خصوص شکل گزارش‌ها، نتایج پژوهش نشان داد ۷ نفر (۱۵/۹۱ درصد) از مدیران گزارش‌های خود را تنها به صورت کاغذی، ۲ نفر (۴/۵۴ درصد) تنها به صورت الکترونیک، و ۳۵ نفر (۷۹/۵۴ درصد) از مدیران گزارش‌های خود را به هر دو صورت دریافت می‌کنند (جدول ۶).

جدول ۶: فراوانی شکل گزارش های ارائه شده

گزارش مستمر	شکل گزارش	کاغذی	هر دو صورت	الکترونیک	نامشخص	کل
بله	۵	۲۰	۱	۰	۲۶	
تا حدودی	۲	۱۵	۱	۰	۱۸	
خیر	۰	۰	۰	۷	۰	
کل	۷	۳۵	۲	۷	۴۴	

همچنین، از میان ۴۴ نفر مدیری که گزارش های مستمر دریافت می کردند، ۳ نفر در مورد الگوی مشخص برای ارائه گزارش جوابی نداده اند، بنابراین، در این سؤال فقط ۴۱ مدیر شرکت کرده اند. از میان این ۴۱ نفر، ۳۱ نفر (۷۵/۶۱ درصد) در مورد داشتن شکل و الگوی مشخصی برای گزارش های دریافتی جواب "تا حدودی" یا "خیر" را داده اند، و تنها ۱۰ نفر (۲۵/۳۹ درصد) شکل و الگوی مشخصی را برای دریافت گزارش های خود دارند. البته، بهتر است گفته شود تنها ۲۰/۸۳ درصد از مدیران گزارش های خود را بر اساس یک الگوی از پیش تعیین شده دریافت می کنند، زیرا ۷ نفر از مدیران اصلا گزارش مستمری دریافت نمی کنند که فرم مشخصی را هم بخواهند برای آن داشته باشند. با توجه به این مطالب، نیاز بالای کتابخانه ها به سیستم اطلاعات مدیریتی در جهت نظم و ساختار دادن به این گزارش ها و در نهایت، به اطلاعات دریافتی و مورد نیاز مدیران کاملا مشخص است.

جدول ۵: الگوی مشخص برای گزارش های ارائه شده

گزارش مستمر	الگوی مشخص	بله	تا حدودی	خیر	نامشخص	کل
بله	۷	۸	۹	۲	۲۴	
تا حدودی	۳	۵	۹	۱	۱۷	
خیر	۰	۰	۰	۷	۰	
کل	۱۰	۱۳	۱۸	۷	۴۱	

نتایج به دست آمده نشان داد که متوسط میزان نظر مدیران در خصوص برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی آنها از طریق گزارش‌های ارائه شده به آنها برابر با ۳/۷۲۷ است. این عدد نشان‌دهنده رضایت نسبتاً خوب مدیران از این اطلاعات است و نشان می‌دهد که گزارش‌های ارائه شده تقریباً به خوبی نیازهای اطلاعاتی مدیران را بر طرف می‌کند، ولی نتوانسته است نظر کامل مدیران را جلب کند. بیشترین فراوانی مدیران در گروه «زیاد» (۲۱ نفر) قرار دارند، و تقریباً رضایتمندی مدیرانی که گزارش مستمر دریافت می‌کنند، از متوسط به بالاست.

جدول ۶: توزیع میزان برآورده کردن نیاز اطلاعاتی مدیران توسط گزارش‌های ارائه شده

	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	نامشخص	کل
فراوانی	۰	۱	۱۶	۲۱	۶	۷	۴۴
درصد فراوانی	۰	۲/۲۷	۳۶/۳۶	۴۷/۷۳	۱۳/۶۳		۹۹/۹۹

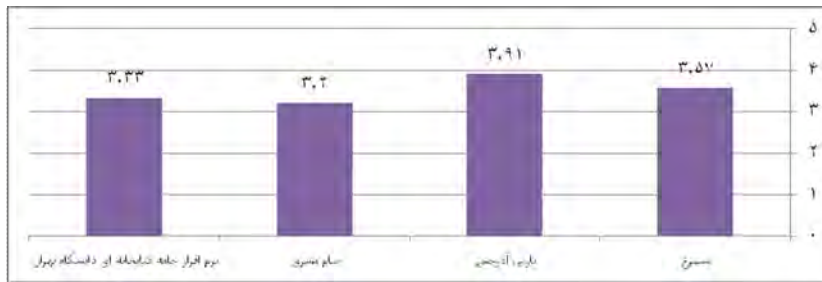
پاسخ سؤال چهارم: نرم افزار مورد استفاده در کتابخانه

از مجموع ۱۵ کتابخانه مورد بررسی ۶ کتابخانه از نرم افزار سیمرغ، ۵ کتابخانه از نرم افزار پارس آذرخش، ۳ کتابخانه از نرم افزار پیام مشرق، و یک کتابخانه نیز از نرم افزار اختصاصی خود استفاده می‌کرد.

جدول ۷: توزیع فراوانی نرم افزارهای مورد استفاده در کتابخانه‌های مورد بررسی

نرم افزار مورد استفاده	فراوانی کتابخانه‌ها	درصد فراوانی
سیمرغ	۶	۴۰
پارس آذرخش	۵	۳۳/۳۳
پیام مشرق	۳	۲۰
سیستم جامع کتابخانه‌ای	۱	۶/۶۶
کل	۱۵	۹۹/۹۹

این نرم افزارها بر اساس برآورد نیازهای اطلاعاتی مدیران در کتابخانه به ترتیب: پارس آذرخش بیشترین رضایتمندی، سپس سیمرغ، بعد از آن نرم افزار جامعه کتابخانه‌ای دانشگاه تهران، و در پایان پیام مشرق قرار دارد. میزان رضایتمندی کاربران از هر کدام بر اساس برآورده کردن نیازهای اطلاعاتی آنها در جهت مدیریت کتابخانه در نمودار ۷ آمده است.

نمودار ۷: میزان رضایتمندی از نرم افزارهای مورد استفاده در کتابخانه‌های مورد بررسی

بحث و نتیجه‌گیری

کاربران از کتابخانه انتظار دارند تا حجم عظیمی از اطلاعات، و همچنین منابع اطلاعاتی را در اسرع وقت در اختیارشان گذارد. افزایش حجم اطلاعات از یک سو و مشکل همیشگی کمبود بودجه کتابخانه‌ها از سوی دیگر، ضرورت مدیریت بهینه مراکز را دو چندان می‌کند. از آنجا که یک تصمیم خوب، تصمیمی است که بر پایه اطلاعات باشد، لذا اساس اکثر فعالیت‌ها در یک کتابخانه، اطلاعات است. فراهم آوردن این اطلاعات، که اطلاعات مدیریتی خوانده می‌شود، تنها در قالب یک سیستم میسر می‌گردد. این سیستم عبارت است از «سیستم اطلاعات مدیریت» که به شکلی سازمان یافته، اطلاعات صحیح و دقیق را به سهولت در اختیار مدیر بگذارد.

در همین راستا، نتایج پژوهشی که توسط محققان انجام شد و به بررسی وضعیت سامک در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های شهر تهران پرداخت، نشان داد که در هیچ کدام از کتابخانه‌های مورد بررسی، سامک به شکل کامل استقرار پیدا نکرده است. در خصوص وضعیت گزارش‌های مستمر، یافته‌ها نشان داد که ۱۳/۷۲ درصد از مدیران گزارش‌های مستمری از وضعیت بخش‌های تحت سرپرستی خود دریافت نمی‌کنند، و تمامی این مدیران جزو گروه مدیران عملیاتی هستند. در نهایت، در مورد نرم افزار کتابخانه‌ای نیز نتایج نشان می‌دهد که این نرم افزارها توانسته‌اند تا حد متوسطی نیازهای اطلاعاتی مدیران را برآورده سازند.

از نتایج بالا می‌توان نتیجه گرفت که در اغلب کتابخانه‌ها نیاز به سیستم اطلاعاتی که بتواند اطلاعات مورد نیاز مدیران را در اختیار آنها قرار دهد، کاملاً احساس می‌شود. از این رو، با انجام پژوهش‌های تکمیلی در خصوص بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران، و همچنین راهکارهای کسب

اطلاعات مدیریتی توسط مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی، می‌توان راهکارهایی برای طراحی یک سیستم اطلاعات مدیریتی مطلوب ارائه داد. به زبان دیگر، بهتر است یک سامک مطلوب برای کتابخانه‌های دانشگاهی براساس نیازهای مدیریتی آنها تهیه شود.

منابع

- بهشتیان، مهدی، ابوالحسنی، حسین. (۱۳۷۳). **سیستم‌های اطلاعات مدیریتی**، تهران: پردیس.
- حری، عباس، شاهدآغی، اعظم (۱۳۸۵). **شیوه‌های استناد در نگارش‌های علمی رهنمودهای بین‌المللی**، تهران: دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ.
- حکاک، محمد. (۱۳۷۵). **طراحی مفهومی سیستم اطلاعات مدیریتی (معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد سازندگی)**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- حیدری، مجید. (۱۳۷۸). **طراح بهینه‌سازی جریان اطلاعات مدیریتی در مراکز اطلاع‌رسانی (مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران و سازمان اسناد ملی ایران)**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- خدمتی، علیرضا. (۱۳۷۱). **مطالعه و بررسی سیستم اطلاعات مدیریتی منابع انسانی وزارت جهاد سازندگی**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- دیواندری، علی. (۱۳۷۳). **نقش سیستم‌های اطلاعاتی طرح‌های پژوهش در تصمیم‌گیری مدیران جهاد دانشگاهی تهران**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- شیشه‌بران، شایسته. (۱۳۷۹). **طراحی سیستم اطلاعات مدیریتی (M.I.S) در شرکت ایران ذوب**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم و فنون مازندران، ساری.
- عاصمی، عاصفه و زال زاده، ابراهیم. (۱۳۸۹). **سیستم‌های اطلاعاتی با تأکید بر سیستم کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی**، تهران: کتابدار.
- قاسمیه، رحیم. (۱۳۷۳). **طراحی سیستم اطلاعاتی مدیریتی در قسمت تولید (با توجه به عامل انسانی)**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

قاضی زاده فرد، سید ضیاء الدین. (۱۳۷۵). **طراحی و تبیین الگوی بررسی و تحلیل موانع انسانی در استقرار و به کارگیری سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت**، پایان‌نامه دکتری، دانشگاه تهران، تهران.

قربانی، محمد جواد. (۱۳۸۳). **طراحی مدل پیشنهادی سیستم اطلاعات مدیریت عالی شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه صنایع غذایی نماد کوثر**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

کشتکار ملکی، حبیب‌الله. (۱۳۷۳). **طراحی سیستم اطلاعات مدیریت در مراکز آموزش عالی**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.

محمودی، سید محمد. (۱۳۸۱). **تحلیلی بر سیر تحولات سیستم‌های اطلاعات مدیریت - MIS - و رویکرد های جدید آن**. مجتمه آموزش عالی قم، ۱۳، ص. ۱۴۸-۱۱۷.

مختاری، حیدر. (۱۳۸۵). **نظام‌های اطلاعات مدیریت. دایره المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی**، زیر نظر فریرز خسروی، سر ویراستار ابراهیم افشار، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ج ۲، ص ۱۸۰۵-۱۸۰۷.

مک لوید، ریموند. (۱۳۷۸). **سیستم‌های اطلاعات مدیریت**، (مترجمان: مهدی جمشیدیان و اکبر مهدی‌پور عطاآبادی)، اصفهان: دانشگاه اصفهان؛ سازمان برنامه و بودجه استان اصفهان.

ملک‌یارند، مرتضی. (۱۳۷۳). **طراحی سیستم اطلاعات مدیریت پروژه (PMIS) با نگرش بر مرکز تحقیقات مهندسی جهادسازندگی**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

موحدی، مسعود و عاسی، مسعود. (۱۳۷۷). **بررسی تطبیقی نقش مدیران در سیستم‌های اطلاعاتی، دانش مدیریت، ۴۳.**

مولز، آر. کاتلین. (۱۳۸۵). **مدیریت کتابخانه. دایره المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی**، ترجمه: ابراهیم افشار. زیر نظر فریرز خسروی، سر ویراستار: ابراهیم افشار، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ج ۲، ۱۷۰۳-۱۶۹۹.

- Business Dictionary. (2010). *Management Information System (MIS)*. Date access: 29 Jan. 2010, Available at: <http://www.businessdictionary.com/definition/management-information-system-MIS.html>, [29 Jan 2010].
- Delbridge, R. & Fisher, S. (2007). The use of soft systems methodology (SSM) in the management of library and information services: A review. *Library Management*. 28(6/7), 306- 322.
- Evans, M. F. & Thomas, S. (2007). Implementation of an integrated information management system at the National Library of Wales; A case study. *Program* . 41 (4), 325- 337.
- Gordon, S. and Nesbitt, N. (1999). Who we are, where we are going? A report from the front. *Library Journal*, 5, 36-39.
- Goswami, Ch. (1998). *Information availability and access ability: The role of MIS*. New Delhi: FID.
- Management Information System. *Wikipedia, the Free Encyclopedia*. Available: <http://en.wikipedia.org/wiki/Management-Information-system>. [13 May. 2010]
- Ohashi, T. (1992). *Marketing joho system (Marketing strategic information system)*. Tokyo: TBS Britannica.
- Pellow, A.; & Wilson, T. D (1993). The management information requirements of heads of university departments: A critical success factors approach. *Journal of Information Science*, 19, 425- 437.

شرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی